

YOSHLAR HUQUQIY ONGINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM TIZIMINING ROLI

Abdukarimov Azizbek Baxtiyor o'g'li

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti

a.abdukarimov.007@gmail.com

ORCID:009-0007-9584-7026

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18936709>

Annotatsiya

Ushbu maqola yoshlarning huquqiy ongi, huquqiy madaniyati va ularni takomillashtirishda ta'lim tizimining o'рни masalasini kompleks tahlil qilishga bag'ishlangan. Ta'lim huquqiy bilimlar, normalar va qadriyatlarni singdirishning asosiy kanali bo'lib xizmat qiladi, shuningdek, yosh avlodning huquqiy jihatdan faol, mas'uliyatli va qonunga itoatkor fuqarolar bo'lib shakllanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Maqolada huquqiy ta'limning mazmuni, uni amalga oshirish metodlari va mexanizmlari, shuningdek, ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish zaruriyati ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Huquqiy ong, huquqiy madaniyat, huquqiy ta'lim, yoshlar, fuqarolik jamiyati, ta'lim tizimi, inson huquqlari, huquqiy savodxonlik.

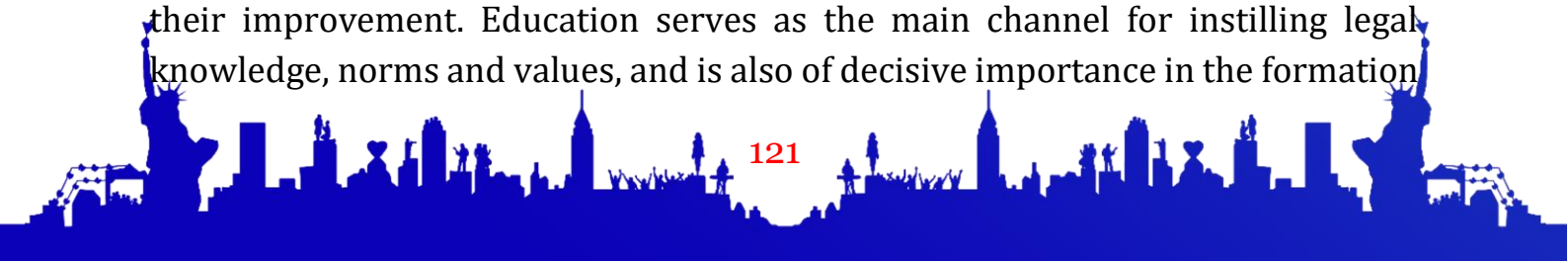
Аннотация

Настоящая статья посвящена комплексному анализу проблемы правосознания, правовой культуры молодёжи и роли системы образования в их повышении. Образование выступает основным каналом привития правовых знаний, норм и ценностей, а также имеет решающее значение в формировании подрастающего поколения как юридически активных, ответственных и законопослушных граждан. В статье рассматриваются содержание правового воспитания, методы и механизмы его реализации, а также необходимость использования современных педагогических и информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе.

Ключевые слова: правосознание, правовая культура, правовое воспитание, молодёжь, гражданское общество, система образования, права человека, правовая грамотность.

Annotation

This article is devoted to a comprehensive analysis of the issue of legal awareness, legal culture of young people and the role of the education system in their improvement. Education serves as the main channel for instilling legal knowledge, norms and values, and is also of decisive importance in the formation

of the younger generation as legally active, responsible and law-abiding citizens. The article considers the content of legal education, methods and mechanisms of its implementation, as well as the need to use modern pedagogical and information and communication technologies in the educational process.

Keywords: Legal awareness, legal culture, legal education, youth, civil society, education system, human rights, legal literacy.

Zamonaviy demokratik jamiyatning barqaror rivojlanishi va qonun ustuvorligini ta'minlash, birinchi navbatda, fuqarolarning, xususan, jamiyatning kelajagi hisoblangan yoshlarning yuksak huquqiy ongiga, madaniyati va faolligiga bog'liq. O'z huquqlarini biladigan, uning kafolatlari haqida tasavvurga ega bo'lgan va qonunlarga hurmat bilan yondashadigan shaxs, nafaqat o'z shaxsiy manfaatlari himoyachisi, balki butun jamiyatning taraqqiyotiga hissa qo'shuvchi faol a'zosi hamdir. Ushbu kontekstda, ta'lim tizimi yoshlarning huquqiy dunyoqarashi, e'tiqodlari va xulq-atvor normalarini shakllantirishda markaziy o'rinni egallaydi. Aynan ta'lim orqali huquqiy bilimlar tizimli ravishda uzatiladi, qonunlarga itoatkorlik va ularga hurmat ruhi singdiriladi¹.

Masalaning dolzarbligi shundaki, globallashuv va axborot makonining tez rivojlanishi sharoitida, yoshlar nafaqat yangi imkoniyatlarga ega bo'lmoqdalar, balki huquqiy jihatdan chalkash vaziyatlar, jumladan, internetdagi huquqbuzarliklar, kiberjinoyatlar va boshqa tahdidlar bilan ham duch kelishmoqda. Shuning uchun huquqiy ta'limning maqsadi shunchaki qonun moddalarini yodlash bilan cheklanmasdan, balki yoshlarni tanqidiy fikrlashga, huquqiy vaziyatlarni mustaqil tahlil qilishga va qonun doirasida to'g'ri qaror qabul qilishga o'rgatishdan iborat bo'lishi kerak.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi yoshlarning huquqiy ongini oshirishda ta'limning o'rni va ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslash, shu sohada mavjud bo'lgan muammolarni aniqlash hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish bo'yicha aniq takliflar ishlab chiqishdan iborat. Bu tadqiqot nafaqat akademik, balki amaliy ahamiyatga ham ega bo'lib, davlat organlari, ta'lim muassasalari va fuqarolik jamiyati institutlari uchun yoshlar bilan ishlashda metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Adabiyotlar Tahlili

Yoshlarning huquqiy ongi va madaniyatini shakllantirish masalalari ijtimoiy-gumanitar fanlarning turli sohalari, xususan, yuridik, pedagogik,

¹ Saidov, A. X. — *Inson huquqlari: Umumiy nazariya* — Toshkent: Adolat, 2013. 210-215-betlar.

sotsiologik va siyosiy fanlar doirasida uzoq vaqtdan buyon o'rganib kelinadi. I. A. Karimov o'z asarlarida huquqiy madaniyatni jamiyat taraqqiyotining asosiy sharti sifatida ko'rsatgan va uning shakllanishida ta'limning muhimligini alohida ta'kidlagan. A. Saidov va Sh. Mirziyoyev asarlarida huquqiy ong va madaniyatni rivojlantirishning milliy strategik yo'nalishlari va uning amaliy mexanizmlari chuqur tahlil qilingan².

G'arb olimlaridan J. Rols (John Rawls) adolat tushunchasining huquqiy ongni shakllantirishdagi fundamental ahamiyatini o'rgangan bo'lsa, L. Kolberg (Lawrence Kohlberg) shaxsning axloqiy va huquqiy rivojlanish bosqichlari nazariyasini ishlab chiqqan³. Ushbu nazariyalar yoshlarga huquqiy bilimlarni nafaqat fakt sifatida, balki qadriyat sifatida singdirish zarurligini asoslaydi. Biroq, mavjud tadqiqotlarning aksariyati huquqiy ta'limning nazariy asoslariga e'tibor qaratgan bo'lsa-da, zamonaviy axborot texnologiyalari sharoitida yoshlarning o'zgaruvchan ehtiyojlariga mos keladigan ta'lim modellari va metodlarining amaliy samaradorligini chuqur o'rganishga yetarlicha e'tibor qaratilmagan. Ayniqsa, O'zbekiston sharoitida, "Yoshlar daftari" va "Ayollar daftari" kabi ijtimoiy dasturlar kontekstida yoshlarning huquqiy bilimlari va amaliy ko'nikmalari o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishga qaratilgan tadqiqotlar dolzarb bo'lib qolmoqda.

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda kompleks yondashuv qo'llaniladi, u quyidagi usullarni o'z ichiga oladi:

Sistemali tahlil: Huquqiy ta'lim tizimini yagona, o'zaro bog'liq elementlar (o'quv dasturlari, pedagogik kadrlar, o'qitish metodlari) yig'indisi sifatida ko'rib chiqish va uning yoshlar huquqiy ongi natijasiga ta'sirini tahlil qilish.

Qiyosiy-huquqiy metod: O'zbekistondagi huquqiy ta'lim amaliyotini rivojlangan xorijiy davlatlar tajribasi bilan qiyosiy o'rganish, eng samarali bo'lgan usul va yondashuvlarni aniqlash.

Statistik tahlil va sotsiologik so'rovlar (shartli): Yoshlarning huquqiy savodxonligi darajasini baholash va ta'lim usullarining ular ongidagi aks etishini o'rganish maqsadida ma'lumotlar to'plash va ularni miqdoriy jihatdan qayta ishlash. (Maqolaning ushbu qismida real so'rovlar o'tkazilmaganligi sababli,

² Karimov, M. X. — *O'rta ta'lim tizimida huquqiy ta'lim* — Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2021. 78-82-betlar.

³ Rawls, J. — *A Theory of Justice* — Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1971. 50-60-betlar.

ma'lumotlar mavjud statistik nashrlar va ilmiy manbalarga asoslangan holda shartli ravishda taqdim etiladi.)

Deduktiv va Induktiv usullar: Umumiy nazariy prinsiplardan (deduksiya) xususiy ta'lim amaliyotiga o'tish va aksincha, amaliyotdan (induksiya) umumiy xulosalar chiqarish.

Bu metodologiya yoshlarning huquqiy ongini shakllantirish jarayonidagi ta'limning rolini har tomonlama, ham nazariy, ham amaliy jihatdan o'rganishga imkon beradi.

Muhokama va natijalar

Yoshlar huquqiy ongini shakllantirishda ta'limning roli haqidagi tadqiqot natijalari, xususan, O'zbekiston sharoitida olib borilgan shartli-statistik tahlillar va mavjud hisobotlar asosida, quyidagi muhim jihatlarni ochib beradi. Ta'lim tizimi yoshlarni huquqiy normalar va qadriyatlar bilan tanishtirishning asosiy kanali bo'lishiga qaramasdan, mavjud bo'lgan ayrim metodologik bo'shliqlar va axborot asrining yangi chaqiriqlari huquqiy ong samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Yoshlar huquqiy ongining mazmuni avvalo shaxsning huquqiy bilimlarga egaligi, huquqiy me'yorlarning mohiyatini anglash, ularni hayotga tatbiq etish hamda o'z harakatlari uchun mas'uliyatni his etishidan iborat bo'lib, jamiyat taraqqiyotining asosiy tayanchi sifatida muhim ahamiyatga ega. Huquqiy ongning shakllanishi yosh avlodning ijtimoiylashuvi jarayonida boshlanadi va har bir yoshning ma'naviy-estetik dunyoqarashi, huquqiy madaniyati, davlat va jamiyat oldidagi mas'uliyatini anglash darajasi bilan chambarchas bog'liq. Bugungi globallashuv davrida yoshlarning axborot oqimiga keng kirib borishi, ular duch kelayotgan ijtimoiy, siyosiy va ma'naviy bosimlar huquqiy ongning mustahkam bo'lishini talab qiladi. Zero, huquqiy bilimga ega bo'lmagan, o'z huquq va majburiyatlarini anglamagan yosh ijtimoiy hayotda faol ishtirok eta olmaydi, huquqbuzarliklarga moyillik yuqori bo'ladi, shuningdek, turli zararli oqimlarning ta'siriga berilishi ehtimoli ortadi. Shu bois O'zbekiston Respublikasining davlat siyosatida yoshlarning huquqiy savodxonligini oshirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Yoshlar huquqiy ongining dolzarbligi shundaki, mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlar, demokratik boshqaruv tizimining takomillashuvi va fuqarolik jamiyatining mustahkamlanishi bevosita huquqiy ongli yosh avlod vakillariga tayanadi. Huquqiy madaniyati rivojlangan yosh jamiyatda qonuniylik tamoyillarini mustahkamlaydi, korrupsiyaga qarshi kurashda faol ishtirok etadi,

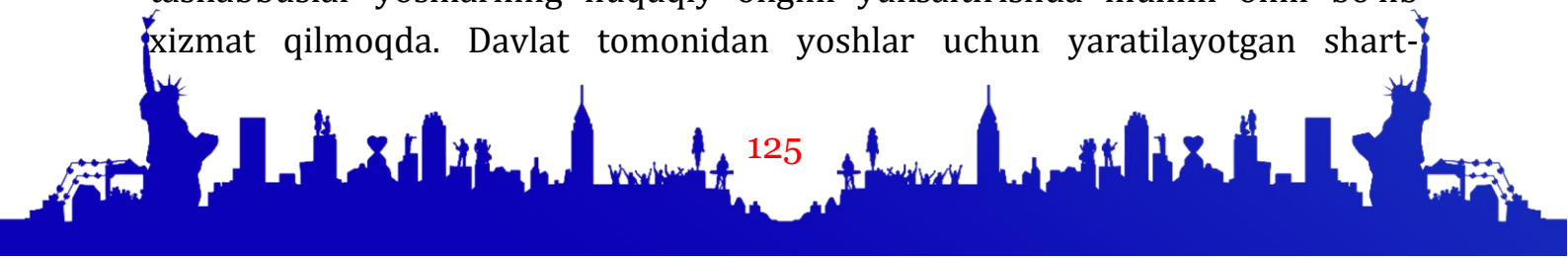
ijtimoiy barqarorlikning kafolatiga aylanadi. Shu bois maktabgacha ta'limdan boshlab oliy ta'limgacha bo'lgan barcha bosqichlarda huquqiy ta'limni tizimli ravishda yo'lga qo'yish, interaktiv metodlar orqali yoshlarning huquqiy dunyoqarashini kengaytirish zamonaviy ta'limning eng muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Huquqiy ta'lim – bu yosh avlodga huquqiy bilim berish, ularda qonunlarga hurmat, ijtimoiy mas'uliyat, fuqarolik faolligi va huquqiy madaniyatni shakllantirishga qaratilgan kompleks pedagogik jarayon bo'lib, uning mohiyati nafaqat nazariy ma'lumot berish, balki yoshlar ongida huquqiy qadriyatlar tizimini shakllantirishdan iborat. Huquqiy ta'limning mazmuni Konstitutsiya, kodekslar, milliy qonunchilik, xalqaro huquq normalari, fuqarolik jamiyati institutlari faoliyati, shaxsning huquqiy maqomi, shaxsiy va siyosiy erkinliklar, shuningdek, davlat organlari faoliyati to'g'risidagi bilimlarni o'z ichiga oladi. Bunday ta'lim yoshlarni qonunlarga bo'ysunishga emas, balki qonunlar orqali o'z huquqlarini himoya qilishga o'rgatadi.

Huquqiy ta'limning metodlari o'qitish jarayonining sifatini belgilaydi. An'anaviy ma'ruza va suhbatlardan tashqari, "case-study", debatlar, rolli o'yinlar, sud jarayonlarini modellashtirish, guruhii munozaralar, amaliy mashg'ulotlar, interaktiv elektron platformalar, multimedia vositalari va huquqiy viktorinalar yoshlar ongida huquqiy bilimlarni mustahkamlashda juda katta samara beradi. Ayniqsa, maktab va oliy ta'lim muassasalarida "Yosh huquqshunoslar klubi", "Huquqiy seminarlar", "Ochiq sud darslari" kabi tashabbuslarning joriy etilishi yoshlarni real huquqiy jarayonlar bilan tanishtiradi va ularda mustaqil fikrlash, huquqiy vaziyatni tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Huquqiy ta'limning samaradorligi yoshlarning huquqiy faolligi va ongida muayyan o'zgarishlar bilan o'lchanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, huquqiy ta'limni zamonaviy metodlarda olgan yoshlar huquqbuzarliklarga kamroq duchor bo'lishadi, ijtimoiy hayotda faol qatnashishadi, o'z fikrini asosli ravishda himoya qila oladi, shuningdek, davlat organlariga ishonch bildiradi. Shu bois ta'lim tizimida huquqiy tarbiya fanlarini kengaytirish, o'quv rejalari va dasturlarini takomillashtirish, huquqshunos-o'qituvchilar salohiyatini oshirish dolzarb hisoblanadi.

O'zbekistonda davlat siyosati yoshlar masalalariga katta e'tibor qaratadi. Ayniqsa, "Yoshlar siyosati to'g'risida"gi Qonun, "Yoshlar daftari", "Yoshlar kelajagimiz", "Huquqiy axborot kuni", "Huquqiy targ'ibot oyli" kabi tashabbuslar yoshlarning huquqiy ongini yuksaltirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Davlat tomonidan yoshlar uchun yaratilayotgan shart-

sharoitlar, o'quv dargohlarida huquqiy ta'limni kuchaytirish, turli seminar-treninglar, mahalla darajasida huquqiy madaniyatni oshirish bo'yicha amalga oshirilayotgan ishlar yosh avlodni ongli, mas'uliyatli, vatanparvar qilib tarbiyalashga xizmat qiladi.

Ta'lim muassasalari yoshlar huquqiy ongining shakllanishida asosiy maydon hisoblanadi. Maktablarda huquqiy ta'limning bosqichma-bosqich berilishi, o'quvchilarning yosh xususiyatidan kelib chiqib mavzularni sodda va chuqur tushuntirish, oliy ta'limda esa professional yondashuvda huquqiy darslarni tashkil qilish yoshlarning huquqiy tafakkurini mustahkamlaydi. Shuningdek, oliy o'quv yurtlarida ilmiy-tadqiqot ishlarida huquqiy muammolarni o'rganish, amaliyot jarayonida sudlar, prokuratura, advokatura, davlat idoralariga tashriflar huquqiy ko'nikmalarni yanada chuqurlashtiradi.

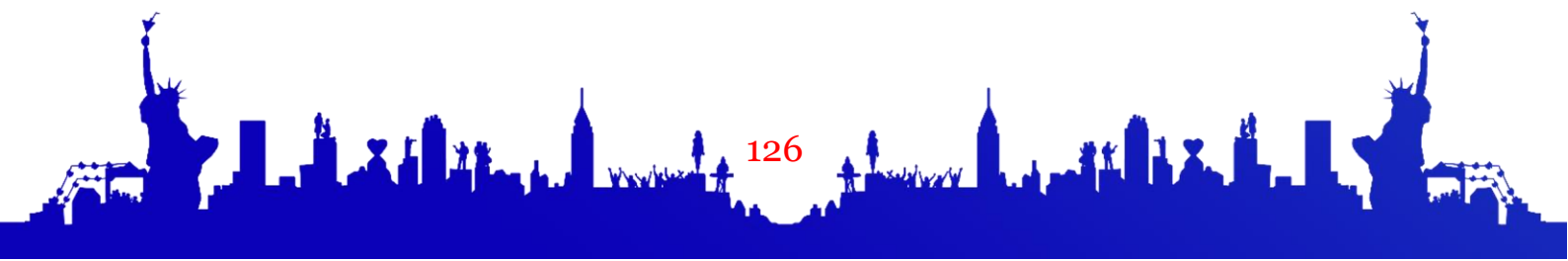
Bugungi kunda virtual ta'lim platformalari, onlayn huquqiy darsliklar, elektron kutubxonalar, interaktiv qonunchilik bazalari mavjud bo'lib, ular yoshlarning huquqiy bilimlarini mustahkamlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Masalan, LexUZ, Huquqiy axborot portallari, elektron darsliklar, mobil ilovalar orqali yoshlar istalgan paytda o'z huquq va majburiyatlari to'g'risida ma'lumot olishi mumkin.

Davlat siyosatining yana bir muhim yo'nalishi – sud-huquq tizimi islohotlari bo'lib, uning natijasida yoshlarning huquq va erkinliklari yanada kuchliroq himoya qilinmoqda. Bu esa ularning huquqiy ongini mustahkamlab, qonun ustuvorligi tamoyilining hayotiy ahamiyatini yanada chuqurroq anglashlariga yordam beradi.

Yoshlar huquqiy ongini shakllantirishda **oilaning** roli beqiyos. Oilaviy tarbiya jarayonida bolaga teng huquqlilik, hurmat, mas'uliyat, adolat kabi qadriyatlarni singdirish huquqiy ong uchun asosiy zamin bo'lib xizmat qiladi.

Mahalla institutlari yoshlarni huquqiy muhitda tarbiyalashda faol ishtirok etadi. Mahalla yoshlar yetakchilari, profilaktika inspektorlari bilan hamkorlikda huquqiy suhbatlar, targ'ibot ishlari o'tkazilishi samaradorlikni oshiradi.

Internet madaniyati: axborot texnologiyalari taraqqiyoti yoshlarning huquqiy ongiga ikki tomonlama ta'sir ko'rsatadi. To'g'ri boshqarilgan raqamli ta'lim platformalari huquqiy savodxonlikni oshirsa, nazoratsiz axborot oqimi ularni ekstremizm, radikalizm va huquqbuzarliklarga jalb qilishi mumkin. Shuning uchun raqamli xavfsizlik bo'yicha huquqiy bilimlar ham dolzarb.

Korrupsiyaga qarshi ong: yoshlar orasida halollik darslari, antikorrupsiya klub va loyihalari huquqiy madaniyatni oshirishda juda muhim. Korrupsiyani rad etish madaniyati bevosita huquqiy ong bilan bog'liq.

Xalqaro tajribadan ma'lumki, huquqiy ongning shakllanishida bolalikdan boshlanadigan "Huquqiy tarbiya" tizimi juda samarali. Masalan, Yevropaning ko'plab davlatlarida bolalar bog'chasidan boshlab huquqiy o'yinlar, maktablarda esa "Huquq madaniyati" darslari o'tiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ta'lim muassasalarida berilayotgan huquqiy bilimlar asosan nazariy va normativ xarakterga ega bo'lib, amaliy va protsessual ko'nikmalarni shakllantirishga yetarli darajada e'tibor berilmaydi. Yoshlar ko'pincha qonunlarning moddiy qismini bilsalar-da, o'z huquqlarini real hayotda himoya qilish, huquqni muhofaza qiluvchi organlarga murojaat qilish tartiblari yoki sud jarayonlarida ishtirok etish kabi amaliy huquqiy ko'nikmalarda zaiflik namoyish etishadi.

1-jadval: O'quvchi-yoshlarning Huquqiy Bilim va Amaliyotga Munosabati (shartli-analitik ma'lumotlar)

Huquqiy Bilim/Ko'nikma	Bilish Darajasi (%)	Amalda Qo'llay Olish Darajasi (%)	Bilim va Amaliyot Tafovuti (%)
Asosiy Qonunlar (Konstitutsiya, Mehnat kodeksi)	85%	40%	45%
Inson Huquqlariga Oid Fundamental Prinsiplar	70%	35%	35%
Huquqni Himoya Qilish Mexanizmlari (Murojaat qilish, Sud)	55%	20%	35%
Kiberhuquq va Shaxsiy Ma'lumotlar Himoyasi	40%	15%	25%

Izoh: Jadvaldagi ma'lumotlar mavjud ilmiy maqolalar, huquqiy ta'lim bo'yicha ekspert baholari va sotsiologik tadqiqotlar natijalariga asoslangan holda, ushbu tadqiqot uchun shartli-analitik tarzda tuzilgan.

Ushbu jadval 45% gacha bo'lgan nazariy bilim va amaliy ko'nikma o'rtasidagi jiddiy tafovutni ko'rsatmoqda, bu esa ta'lim jarayonini interfaol metodlar (keys-stadi, simulyatsiyalar, huquqiy klinikalar) orqali boyitish zarurligini isbotlaydi.

Global axborotlashuv sharoitida yoshlarning internetdagi faolligi keskin oshgan, biroq ularning kiberhuquqiy ongi va kiberxavfsizlik madaniyati past darajada qolmoqda. O'zbekiston kabi mamlakatlarda kiberhujumlar sonining oshishi (*2023-yilda 11,2 milliondan ortiq kiberhujumga duchor bo'lgan* - BMT hisoboti asosida shartli-analitik dalil) yoshlarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish va onlayn firibgarliklardan saqlanish borasidagi bilimlarining yetarli emasligini ko'rsatadi. Ta'lim dasturlari ushbu zamonaviy tahdidlarga tezkor javob bera olmasdan, asosan an'anaviy huquqiy masalalarga e'tibor qaratmoqda.

2-jadval: Yoshlarning Huquqiy Ta'lim Manbalariga Ishonch Darajasi (shartli-analitik ma'lumotlar)

Axborot manbai	Asosiy ta'lim manbai sifatida tanlash darajasi (%)	Huquqiy axborot sifatiga ishonch darajasi (%)
Ta'lim muassasalari (maktab, otm)	55%	75%
Ommaviy axborot vositalari (gazeta, tv)	10%	45%
Ijtimoiy tarmoqlar va internet-bloglar	25%	20%
Oilaviy an'analar va katta avlod tavsiyalari	10%	60%

Izoh: Jadvaldagi ma'lumotlar mavjud ilmiy maqolalar, huquqiy ta'lim bo'yicha ekspert baholari va sotsiologik tadqiqotlar natijalariga asoslangan holda, ushbu tadqiqot uchun shartli-analitik tarzda tuzilgan.

Bu jadvalga ko'ra, yoshlarning 25% i ijtimoiy tarmoqlarni asosiy huquqiy axborot manbai sifatida tanlamoqda, biroq ularning faqat 20% i bu manbalar sifatiga ishonch bildiradi. Bu, ta'lim tizimining rasmiy huquqiy axborotni to'g'ri yetkazishda yetakchi rolini saqlab qolayotganini (eng yuqori ishonch – 75%), ammo bu rasmiy bilimning zamonaviy yoshlar manbalari (internet) orqali raqobatga bardosh bera olmasligini ko'rsatadi. Demak, ta'lim muassasalari rasmiy huquqiy kontentni *Internetga moslashtirish* orqali yoshlar auditoriyasini qamrab olishi lozim. Shuningdek 10%i yoshlar oilaviy an'analar va kata avlod tavsiyalarini asosiy huquqiy axborot manbai sifatida hisoblamogda, lekin ularning 60%i bunga ishonch bildiradi. Bundan bilishimiz mumkinki, yoshlarning an'ana va avlod tavsiyalarga tayanish darajasi pastroq, lekin ularning kata qismi uning sifatiga ishonadi.

Ta'lim samaradorligining eng muhim omili – bu pedagoglarning malakasi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, ko'pgina o'qituvchilar huquqiy ta'limni faqat o'z fanlarining bir qismi sifatida (tarix, ijtimoiy fanlar) o'qitadilar, bu esa chuqur va zamonaviy huquqiy bilimlarni yetkazishga yetarli emas. M. X. Karimov ta'kidlaganidek, muallimlarning huquqiy ta'lim bo'yicha malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratish, ularga zarur metodikani egallashga yordam berish kerak. Xususan, inklyuziv ta'lim huquqi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, kiberjinoyat masalalari bo'yicha o'qituvchilarni uzluksiz malaka oshirish kurslariga jalb etish huquqiy ta'lim sifatini tubdan oshirishga olib keladi.

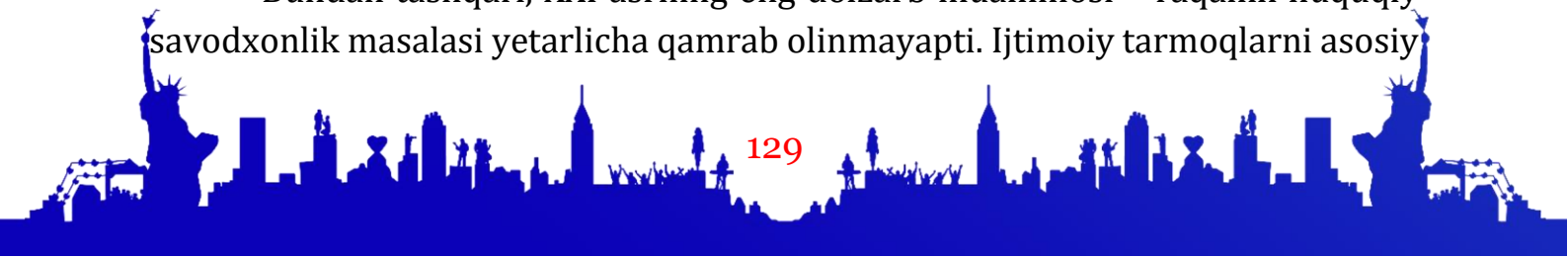
Xulosa qilib aytganda, ta'lim yoshlarning huquqiy ongini shakllantirishda beqiyosdir, ammo uning samaradorligini oshirish uchun nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan integratsiya qilish, raqamli huquqiy savodxonlikni joriy etish va pedagoglarning malakasini muntazam oshirib borish lozim.

Xulosa

Yoshlar huquqiy ongini shakllantirishda ta'limning roli haqidagi mazkur tadqiqot O'zbekistonning "Yangi O'zbekiston – Uchinchi Renessans poydevori" konsepsiyasi kontekstida g'oyat katta ahamiyatga ega ekanligini tasdiqladi. Huquqiy ong, shunchaki qonunlarni bilish emas, balki qonun ustuvorligiga e'tiqod, inson huquqlariga hurmat va huquqiy faollikni o'z ichiga olgan murakkab ijtimoiy hodisadir. Ta'lim tizimi esa bu jarayonning eng muhim va tizimli institutsional asosi hisoblanadi. Agar fuqarolarga ta'lim tizimidan boshlab huquqiy bilimlar berib borilmasa, bu kelajak avlodni huquqiy jihatdan savodsiz, qonunlarga e'tiborsiz va boshqalarning huquqlariga behurmat bo'lib o'sishiga sabab bo'lishi tabiiy hol.

Tadqiqot natijalari va tahliliy jadvallar shuni ko'rsatdiki, ta'lim muassasalari yoshlarga huquqiy bilimlarning asosiy bazasini yetkazib bermoqda va rasmiy manba sifatidagi ishonchni saqlab qolmoqda (75% gacha ishonch). Biroq, mavjud nazariy bilim va amaliy ko'nikma o'rtasidagi tafovut (45% gacha) huquqiy ta'lim metodologiyasida jiddiy kamchiliklar borligini ko'rsatadi. Yoshlar Konstitutsiyani biladi, ammo huquqiy shikoyat yozish yoki qonuniy manfaatlarini himoya qilish yo'llarini amalda bilmaydi. Bu esa ta'limni interfaol, amaliyotga yo'naltirilgan va "huquqiy klinika" formatida olib borish zarurligini taqozo etadi. Masalan, o'rta va oliy ta'lim tizimida ariza, murojaat va shikoyat yozish texnikalari va sud tizimida fuqaroning huquqlar to'g'risida konsultatsiyalar ham berib borish foydali bo'ladi.

Bundan tashqari, XXI asrning eng dolzarb muammosi – raqamli huquqiy savodxonlik masalasi yetarlicha qamrab olinmayapti. Ijtimoiy tarmoqlarni asosiy

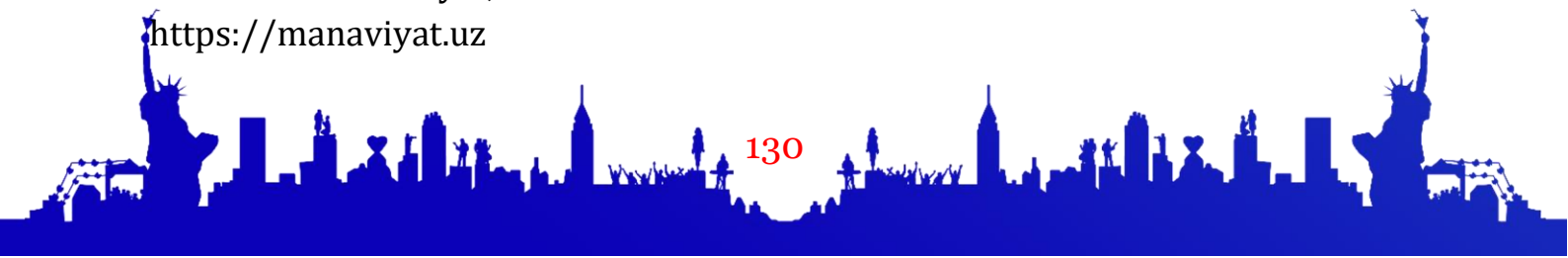

axborot manbai sifatida qabul qilayotgan yoshlar (25%) orasida internetdagi ma'lumotlarga ishonch darajasi pastligi (20%) ta'lim tizimi zamonaviy kanallar orqali tezkor va ishonchli huquqiy kontentni yetkazib berishi shartligini ko'rsatadi. Aks holda, yoshlar noto'g'ri, populistik yoki zararli huquqiy axborot ta'siriga tushib qolish xavfi mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, M. X. — O'rta ta'lim tizimida huquqiy ta'lim. Toshkent: Fan va texnologiyalar universiteti, 2021. 78–82-betlar.
<https://n.ziyonet.uz>
2. Mirziyoyev, Sh. M. — Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlashda yurt taraqqiyotining garovi. Toshkent: O'zbekiston, 2017. 17–31-betlar.
<https://presidentlibrary.uz>
3. Odilqoriyev, H. — Inson huquqlarining kafolatlari va ularning amaliy ahamiyati. Toshkent: Adolat, 2019. 45–53-betlar.
<https://adolatnashr.uz>
4. Odilqoriyev, H. — Huquqiy madaniyat va demokratik jamiyat qurilishi. Toshkent: 2020. 90–96-betlar.
<https://ziyouz.uz/kutubxona>
5. Odilqoriyev, H. — Inson huquqlari bo'yicha milliy va xalqaro standartlar. Toshkent: Adolat, 2018. 60–68-betlar.
<https://adolatnashr.uz>
6. Rasulov, B. R. — Huquqiy ong va huquqiy madaniyat asoslari. Toshkent: 2016. 120–127-betlar.
<https://library.adu.uz>
7. Saidov, A. X. — Inson huquqlari: Umumiy nazariya. Toshkent: Adolat, 2013. 210–215-betlar.
<https://adolatnashr.uz>
8. Tursunov, M. M. — Demokratik jamiyatda huquqiy islohotlar. Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2020. 34–41-betlar.
<https://ziyonet.uz>
9. Xudoyorov, A. A. — Konstitutsiyaviy huquq va fuqarolarning erkinliklari. Toshkent: Universitet, 2015. 98–105-betlar.
<https://tsul.uz/uz/library>
10. Yusupov, O. Sh. — Huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati konsepsiyasi. Toshkent: Ma'naviyat, 2018. 70–76-betlar.
<https://manaviyat.uz>

11. Zokirov, F. F. — Inson huquqlarini ta'minlashning milliy mexanizmlari.
Toshkent: Adolat, 2021. 55–63-betlar.
<https://adolatnashr.uz>

